

Røtter og grener

Øvelsen er basert på: «Røtter og grener» i Europarådet (2014, s. 94) *Bookmarks – En håndbok for forebygging av hatprat på nettet gjennom menneskerettighetslæring*.

LÆRINGSMÅL

- **Forstå årsakene til og virkningene av hatefulle ytringer på nettet.**
- **Reflektere over sammenhengene mellom hatefulle ytringer på nettet og oppførsel utenfor nettet**
- **Se nærmere på måter å håndtere hatefulle ytringer på nettet ved å undersøke røttene til problemet**
- **Øke kunnskap om årsaker til rasisme og diskriminering**

TIDSBRUK: 45 minutter

ANTALL DELTAKERE: 15–30 stk

NØDVENDIG UTSTYR:

- Gruppebord til 3–4 personer
- Flip-overark/A3 ark
- Tusjer

FORBEREDELSE

Tegn et stort tre med røtter og grener på et flip-overark, og skriv et eksempel på en hatefulle ytringer midt på stammen. Du kan tegne firkantige bokser på røttene og grenene.

FREMGANGSMÅTE

INTRODUKSJON

1. Spør deltakerne hva de tenker på når de hører begrepet «hatefulle ytringer». Be dem diskutere det i små grupper. Bruk definisjonen som er oppgitt i dette kapittelets introtekst.
2. Forklar at for å forstå og reagere på hatefulle ytringer på nettet, må vi se det som et problem med mange forbindelser til andre problemer,

også utenfor nettet, i den «virkelige» verden. Spesielt når vi prøver å bekjempe hatefulle ytringer, kan det være nyttig å se på de underliggende årsakene. Å jobbe direkte med de underliggende årsakene er ofte mer effektivt enn å prøve å løse tilfeller av hatefulle ytringer i seg selv. Spør deltakerne om de kan komme på noen slike årsaker.

3. Vis deltakerne «hatprat-treet» og fortell dem at de skal jobbe i grupper på 3–4 stykker for å prøve å identifisere noen av de tingene som fører til hatefulle ytringer på nettet («røttene» på treet), og noen av skadevirkningene av hatefulle ytringer («grenene»).
4. Forklar hvordan treet fungerer. Hver boks som fører opp til treet til en annen boks, besvarer spørsmålet «hvorfor?» Dette gjelder både for grenene og røttene. Bruk gjerne et eksempel på hatefulle ytringer for å illustrere dette. Bruk det som en rød tråd for å hjelpe deltakerne til å forstå hva de bør ha med når de skal tegne sine egne trær.
 - Eksempel «Ungdom er late og egoistiske. De burde skjules fra samfunnet til de har utviklet seg til normale mennesker»
5. For røttene: når deltakerne arbeider seg nedover i treet, fra hatefulle ytringer, utforsker de svar på spørsmålet «hvorfor skjer dette?» De skal fylle «røttene» med så mange årsaker som mulig. Illustrer for dem hvordan en «årsak» vil ha sine egne årsaker. Spør dem for eksempel hvorfor «alle sier negative ting» om visse grupper, som for eksempel i eksempelet over.

Still spørsmål ved hvor vi «lærer» de negative holdningene vi har til bestemte grupper (eksempler kan være media, offentlige personer, sterke fordommer eller uvitenhet i samfunnet som helhet). Du kan godt bruke eksempelet over, eller finne et eget eksempel.
6. For grenene: her skal deltakerne utforske de mulige konsekvensene av elementer lenger ned i grenen. Spør dem hva som kan skje med en person eller en gruppe som utsettes for hatprat. Hva kan bli resultatet for enkeltindividet, og for samfunnet?

HOVEDDEL

7. Fordel så deltakerne i grupper på 3–4 stykker og gi dem et flip-overark og penner til å tegne treet sitt. Be dem skrive følgende tekst, eller et eget eksempel, i «stammen» av treet og deretter fullføre så mange grener og røtter som de er i stand til. De skal se for seg at teksten har blitt lagt ut på internett:

«[Gruppe X] er skitne kriminelle. De stjeler og hører ikke hjemme her. Få dem ut!»

Dersom deltakerne ser ut til å overse noen viktige årsaker eller konsekvenser på treet sitt, tips dem om følgende faktorer, og be dem vurdere om disse faktorene spiller en rolle på deres tre:

- Medias rolle
 - Politikeres rolle
 - Hatefulle ytringer ellers i samfunnet
 - Gruppe X har lite samhandling med resten av samfunnet
 - Diskriminering på arbeidsplassen
 - Gruppepress
 - Økonomiske faktorer
 - Skoler/utdanning
8. Gi gruppene ca. 15 minutter til å fullføre trærne. Be så gruppene om å presentere resultatene, eller heng trærne rundt i rommet så folk kan gå rundt og se på dem.

AVSLUTTENDE REFLEKSJON

- Legger dere merke til noen interessante forskjeller mellom trærne? Har dere noen spørsmål til de andre gruppene?
- Hvor lett var det å finne «røttene» til hatefulle ytringer? Fortell hvordan dere tenkte for å komme fram til løsningen deres. Var dere uenige underveis?
- Gikk noen av røttene eller grenene deres inn i den «virkelige» verden? Hva forteller dette oss om hatefulle ytringer på nettet?
- Ga øvelsen dere en dypere forståelse av problemet? Hvor viktig er det at vi finner måter å stoppe hatefulle ytringer på internett? Hva kan konsekvensene være, for individet og samfunnet som helhet?
- Ta gjerne tak i noen av røttene på trærne til de ulike gruppene og ha en idémyldring rundt dem. For eksempel, om deltakerne har identifisert «uvitenhet» eller «fordommer» som en underliggende årsak til hatefulle ytringer, spør dem hva vi kan gjøre for å takle dette problemet.

ØNSKER DU Å KNYTTE ØVELSEN TIL 22. JULI?

I samtalen om konsekvenser av hatefulle ytringer kan man snakke om sammenhengen mellom hatefulle ytringer og hatvold. Det er ikke alle hatefulle ytringer som fører til hatvold. Men når hatvold blir begått, så skjer det som regel i en kontekst med hatefulle ytringer.

Dere kan også samtale om hatefulle ytringer mot overlevende fra terrorangrepet på Utøya, og hvilke konsekvenser det kan ha.